

STEPHEN GROSZ

ALCHIMIA IUBIRII

CUM FACEM ȘI DESFACEM
LEGĂTURILE DE IUBIRE

Traducere din limba engleză
de **Aura Acasandrei**

Cuprins

<i>Prolog: Abandonul</i>	11
Căsătorește-te cu mine	17
Iubire pierdută	41
O dorință imposibilă	59
Cunoașterea carnală: trei cazuri	87
Conexiuni	103
Darul	127
Scânteii	133
Iubirea și timpul	141
Întoarcerea acasă	151
Obsesii despre trecut	155
<i>Epilog: Iubire și fericire</i>	181
<i>Surse și note</i>	185
<i>Mulțumiri</i>	196

Prolog: Abandonul

E ianuarie 1983, prima zi de luni de după Anul Nou. Cer întunecat; ploaia lovește cu putere, rece ca gheața. Harley Street geme de taxiuri. Când semaforul își schimbă culoarea, taxiurile rămân nemișcate. Nu au unde să se ducă. Umbrelele se leagănă în toate direcțiile, iar trecătorii se strecoară unii pe lângă alții ca să nu se ciocnească.

Găsesc imobilul de la numărul cinci, Upper Wimpole Street și sun la ușă. Recepționera mă conduce într-o sală de așteptare luminată de mai multe lampadare. În șemineu arde un foc de cărbuni. Podele de lemn de culoare închisă, un covor mare. Mă așez în celălalt capăt al camerei ca să pot vedea ușa.

Pentru a deveni psihanalist, trebuie să urmezi tu însuși o analiză personală — una care va avea un efect profund asupra modului tău de lucru —, e firesc, nu? Aștept să încep prima mea ședință de psihanaliză.

La ora 9 fix, dr. Limentani își face apariția. Surâde discret și dă din cap aprobator. Mă conduce într-o cameră modestă, chiar mai caldă decât sala de

așteptare, și se așază pe fotoliul său din spatele divanului psihanalitic.

— Fă-te comod. Ai acolo fotoliul sau canapeaua.

Ezită puțin.

— Cred că e mai confortabil pe canapea.

Privind înapoi, după patruzeci de ani, la începuturile vieții mele ca psihanalist, îmi amintesc trecerea de la zgomotul de afară la liniștea dinăuntru, de la frig la căldură. Îmi amintesc și cine eram.

Aveam treizeci și unu de ani și eram imatur. Eram impulsiv și mă îndrăgosteam repede, confundam adesea intensitatea cu intimitatea. Credeam că văd lucrurile limpede, dar percepeam iubirea prin filtrul poveștilor limitate și limitative ale culturii populare. Discutam cu prietenii mei ca și cum iubirea ar fi fost o chestiune care trebuia aprobată de o comisie întreagă. Credeam că, dacă aș putea găsi persoana „potrivită”, fericirea ar veni de la sine.

Erau atâtea lucruri pe care nu le înțelegeam. Nu înțelegeam că fiecare dintre noi e responsabil de propria-i fericire. Că, dacă eu nu mă tratam pe mine însumi cu considerație și grijă, era puțin probabil ca ceilalți să o facă.

Nu înțelegeam suferința. Credeam că multe forme de durere trăite atunci când iubim o altă persoană — tânjirea, anxietatea, doliul — erau sentimente de evitat, simptome de vindecăt. Nu știam că durerea este instrumentul cel mai fin pe care îl avem pentru a afla ce ne dorim cu adevărat.

Ne amăgim singuri în privința iubirii — pe cine iubim, ce iubim și de ce iubim. Dar tot noi avem puterea de a ne smulge din această autoamăgire. Trăvialiul

iubirii este munca pe care trebuie să o depunem pentru a ne vedea limpede pe noi înșine și pe cei pe care îi iubim. „Iubirea“, scrie Iris Murdoch, „este perceperea celuilalt ca individ. Iubirea este dificilă înțelegere că ceva dincolo de noi e real.“ Ea continuă: „Iubirea e descoperirea realității“.

Prima mea lecție despre iubire: o distincție între abandon și supunere totală.

M-am întins pe canapeaua doctorului Limentani și propriile lacrimi m-au luat prin surprindere. În cea mai mare parte a primei ședințe, abia am putut să scot vreo vorbă. Acum cred că aceasta a fost o reacție (una pe care am observat-o de atunci și la propriii mei pacienți) la sentimentul de ușurare de a ști că cineva era acolo să mă asculte și că avea să fie acolo și a doua zi, și în ziua următoare, atât timp cât aş fi vrut să vin.

Câteva zile mai târziu, când mi-am regăsit vocea, i-am vorbit psihanalistului meu despre complexul meu oedipian, despre proiecțiile și introiecțiile mele; despre transferul meu și contratransferul lui. I-am împărtășit părerile mele despre Freud și Lacan, Klein și Winnicott. I-am spus ce credeam despre articolele recente din *Journal of the American Psychoanalytic Association* și *International Journal of Psychoanalysis*. M-a lăsat să continui așa o vreme, până când, câteva săptămâni mai târziu, m-a întrebat:

— Ai observat că vorbești mai mult despre teoria psihanalitică decât o fac eu?

Ce voia să sugereze, de fapt?

— Nu cumva în *Prelegeri de introducere în psihanaliză* spune Freud că practica clinică se bazează pe teoria psihanalitică? am întrebat.

— Ei bine, am putea vorbi despre teoria psihanalitică, a spus el. Dar unde ești tu în asta?

Și, altă dată:

— De ce vii mereu la ședințe însoțit de Freud sau de unul dintre marii psihanaliști? De ce îți e atât de frică să fii aici singur?

La vremea aceea am crezut că dr. Limentani sugera că, îmbrățișând teoria psihanalitică, mă încurcam cu cine nu trebuia, când, de fapt, ar fi trebuit să-mi petrec timpul cu psihanaliza clinică, cu experiența în sine. De fapt, dr. Limentani începuse să deznoade ceva care era atât de mult parte din mine, încât nu puteam să-l văd.

Pe lângă explicațiile mele pretențioase despre teoria psihanalitică, eram incredibil — poate chiar compulsiv — de ascultător ca pacient: nu întârziem niciodată, nu lipseam de la nicio ședință, îmi plăteam factura în ziua în care o primeam. Dr. Limentani a văzut dorința mea de a-i face pe plac, de a face tot ce credeam eu că vrea de la mine. Cu timpul, după o serie de interpretări clare și pătrunzătoare, mi-a arătat că eu credeam că, dacă m-aș fi *supus complet* lui — dacă aș fi devenit pacientul pe care îmi imaginam că-l voia —, m-ar fi acceptat, iar această acceptare m-ar fi ridicat, m-ar fi vindecat, m-ar fi întors la viață.

Mă apropiam de dr. Limentani exact așa cum mă apropiasem de atâția alți oameni care erau importanți pentru mine. Îmi doream să prindă drag de mine, sperând că acceptarea lui — iubirea lui — mă va schimba. Prin interpretările sale, am ajuns să înțeleg că aceasta era mai mult decât un tipar profund care îmi influența viața: era chiar viața mea.

Am înțeles, în cele din urmă, că există o diferență vitală între a te abandona în fața a ceva (sau a cuiva) și a te supune total. O distincție care m-ar fi putut scuti de suferință dacă aș fi conștientizat-o mai devreme. A te abandona înseamnă a te lăsa dus, a trăi o eliberare. Când două persoane se abandonează una celeilalte, se simt vii, puternice, acceptate. Simt iubire.

Supunerea sau submisivitatea este altceva. Și ea pornește tot dintr-o dorință profundă de a fi iubit — și totuși, a te supune altei persoane îți lasă senzația că ai căzut sub controlul ei. Supunerea e tranzacțională: îți dau ce dorești — sunt ceea ce vrei —, iar în schimb, tu mă vei iubi. Dar pentru că un asemenea pact e de nerealizat, e sortit eșecului, iar submisivitatea este de obicei însoțită de sentimente de resemnare sau depresie.

În cele din urmă, când am reușit să prind încredere în dr. Limentani și să las deoparte teoretizările mele — să mă abandonez analizei —, am descoperit că nu izbucneam prea des în lacrimi. (Am descoperit, de asemenea, că lumea nu se sfârșea atunci când plângeam.) Mai aveam și alte lucruri de spus. Nu îmi amintesc exact cuvintele mele sau răspunsurile lui: trebuie să fi vorbit despre ce se întâmpla în viața mea — o despărțire de o iubită, sentimentele mele legate de cercetare și formare, de cancerul mamei mele. Prin insistența sa liniștită de a-mi asculta sentimentele, visele și asociațiile, dr. Limentani m-a introdus în munca lentă de cartografiere a lumii mele interioare. Aici e dorința; aici e invidia; iată, în acest loc e tristețea.

Treptat, comunicarea dintre lumea mea interioară și cea exterioară s-a îmbunătățit, și eu am trăit asta ca

pe o eliberare. Am descoperit că puteam înțelege mai bine lucruri care odinioară fuseseră misterioase. Mai mult decât atât, mă simțeam mai puțin singur, mai puțin încolțit.

Mi-am început analiza cu convingerea că, de la bun început, dr. Limentani știa totul despre mine — că a fi psihanalist înseamnă a ști deja. Adevărul este exact opusul: psihanaliza este o formă aparte de a nu ști. Psihanaliza înseamnă doi oameni care nu știu împreună. Procesul psihanalizei presupune a gândi împreună, a găsi sens împreună. Singura cale prin care el putea să mă cunoască — prin care noi, împreună, puteam ajunge să înțelegem cine sunt — era prin cuvânt și ascultare.

1

Căsătorește-te cu mine

1

Uitându-mă acum în agenda mea Filofax din 1989, văd că plănuisem să petrec ultima sâmbătă din noiembrie în Cambridge, la Kettle's Yard. Voiam să văd o expoziție de tablouri. Planul a căzut când, vineri seara târziu, am primit un telefon de la Sophie A.

Sophie primise numărul meu de telefon de la o prietenă și simțea că are nevoie urgentă să vorbească cu cineva. Ea și logodnicul ei, Nicholas — Nick —, petrecuseră weekendul anterior completând invitațiile de nuntă. Luni dimineață, el luase jumătate din invitații și le expediasă prin poștă. Cele șaiszeci de invitații de care trebuia să se ocupe Sophie se aflau încă la serviciu, într-o pungă de plastic sub biroul ei. Nu fusese în stare nici să le trimită, nici să le aducă acasă, nici să îi spună lui Nick ceva despre toate astea. Nu era sigură ce să facă. Nici măcar nu era sigură că ar fi trebuit să mă sune. I-am propus o consultație pentru a doua zi.

Sâmbătă, Sophie nu a venit la programare. După cincisprezece minute, am presupus că, în cele din urmă, trimisese invitațiile sau că vorbise cu logodnicul ei și acum înfrunta consecințele. Eram în bucătăria mică de lângă cabinetul meu, pregătindu-mi o cană de cafea și deschizând corespondența, când s-a auzit soneria.

Femeia din pragul ușii mele era înaltă și elegantă; părul ei drept și închis la culoare era tuns într-un bob geometric, până la bărbie. Purta ochelari cu rame subțiri, metalice. Cu excepția blugilor, tot ce avea pe ea era negru. A pășit cu o oarecare ezitare în cabinet. Fără să își scoată haina, Sophie s-a așezat pe marginea fotoliului din fața mea și-a cerut de mai multe ori scuze pentru întârziere. Mi-a explicat că se oprise pe la părinții ei. Voise să le spună despre invitații, dar, odată ajunsă acolo, nu reușise.

— Probabil mi-e teamă de reacția lor, a spus ea. Ei chiar îl plac pe Nick.

Și-a cerut iar scuze. A spus că nu se simțea ea însăși. Lucra ca reporter cultural pentru un ziar național. Era o persoană responsabilă, nicidecum indecisă sau impulsivă.

— S-a mai întâmplat vreodată ceva asemănător? am întrebat.

— Niciodată, a spus ea.

Mi-a povestit despre relația ei cu Nick. Se cunoscuseră prin niște prieteni și depășiseră un moment de cumpănă la început (când ea crezuse că el ar putea fi încă interesat de o fostă iubită). Avuseseră întotdeauna o chimie sexuală bună. Desigur, erau și lucruri care o deranjau. El tocmai fusese angajat ca lector de istorie la o universitate din Londra și ea credea că muncea prea

mult. Aveau micile lor ciondăneli obișnuite legate de spălatul vaselor și de treburile casei. El era cam adolescentin, dar nu erau oare toți bărbații așa?

— Nu cred că e ușor să trăiești cu mine, a spus ea. Mă aștept ca el să fie la fel de organizat ca mine. Dacă îl trimit la supermarket după zece chestii și se întoarce doar cu opt, îmi e greu să îmi ascund frustrarea. Apare fața mea de „mai bine o făceam eu“.

Însă Nick nu se supăra pe ea din astfel de motive, a spus. Alți iubiți se supărau. S-a aplecat în față pe fotoliu. Și-a descheiat haina și a lăsat-o să îi alunece de pe umeri.

— Domnule Grosz, îl iubesc pe Nick. Nu vreau pe nimeni altcineva. Doar că nu știu ce se întâmplă cu mine. Mi-e frică.

Sophie crescuse în Notting Hill, lângă Portobello Road, unde părinții ei aveau o afacere cu antichități. Se ocupau cu recondiționarea de obiecte vechi de decor: șeminee, feronerie, pardoseli, ornamente de grădină, corpuri de iluminat, oglinzi, textile și covoare. Se simțea îngrozitor că nu reușise să le spună despre invitațiile de nuntă. În mod normal, le împărțasea totul. Era singurul lor copil și era foarte apropiată de ei.

Am întrebat-o pe Sophie despre somn și alimentație. A spus că se trezea devreme, simțindu-se neliniștită, și că avea vise înspăimântătoare. Noaptea dinainte fusese îngrozitoare. De teamă că avea să piardă programarea cu mine, se trezise iar și iar ca să verifice ceasul deșteptător. Către dimineață, adormise adânc și avusese un vis.

— Am visat că eram într-un vestiar împreună cu mama și tata. Trebuia să ne dezbrăcăm cu toții și să

mergem la dușuri. Cumva, am realizat că urmează să fim gazați. Nu puteam face nimic. Nu puteam rămâne în vestiar. Trebuia să mergem înainte, la dușuri. Urma să murim cu toții.

S-a uitat la mine.

— Și m-am trezit. De ce aș visa așa ceva? m-a întrebat. Tăcerea mea părea să o incomodeze pe Sophie.

A ezitat, apoi mi-a spus că ea nu era evreică. Nici Nick nu era. Acest subiect — Holocaustul — nu era ceva la care se gândise. Cu câteva luni în urmă, imediat după moartea lui Primo Levi¹, văzuse un documentar despre el la televizor și citise una dintre cărțile lui, dar trecuse ceva timp de atunci. Visul nu avea niciun sens pentru ea. Ne priveam în tăcere, unul în fața celuilalt.

După un minut sau două, am întrebat-o la ce se gândise.

Și-a răsucit inelul de logodnă, mi-a spus că îi era jenă și că spera să nu înțeleg greșit, dar când prietena ei îi sugerase să vină să mă vadă, îi trecuse prin minte că aș putea fi evreu. Grosz este un nume evreiesc, nu? S-a gândit la Freud. El fusese evreu.

Sophie s-a oprit.

— Sună îngrozitor ce zic. Nu știu de ce am visat despre Holocaust.

Intuiția mea îmi spunea că visul lui Sophie nu avea legătură cu lagărele de concentrare, Holocaust sau cu identitatea evreiască, anxietatea ei sugera mai degrabă o catastrofă lăuntrică, anticipată. Și totuși, chiar dacă asocierile ei veneau liber și fără rețineri și deși visul

---

¹ Primo Michele Levi (1919–1987), chimist, partizan, supraviețuitor al Holocaustului și scriitor italian de origine iudaică (*N.r.*).